

УДК 364.48

В.О. Анопрієнко, аспірант

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОЦІНКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Подано аналіз методик оцінки інвестиційної привабливості регіонів. Запропонована методика градації регіонів за рівнем інвестиційної привабливості, що включає "галузевий аспект", а саме рекреаційну сферу.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, фактори оцінки, ранжування регіонів, рекреаційна сфера.

Представлен анализ методик оценки инвестиционной привлекательности регионов. Предложена методика градации регионов по уровню инвестиционной привлекательности, которая включает "отраслевой аспект", а именно рекреационную сферу.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, факторы оценки, ранжирование регионов, рекреационная сфера.

The analysis of methodologies for assessing the investment attractiveness of regions has been carried. The technique of gradation regions at the level of attractiveness, which includes "industry aspect," and it is a recreational area has been proposed.

Key words: investment attraction, assessment factors, the ranking of regions recreation area.

Постановка проблеми. Стале економічне зростання регіонів можливе за умов стимулювання провідних його галузей, концентрації всіх видів ресурсів на перспективних і пріоритетних напрямках розвитку. В умовах дефіциту фінансових ресурсів виникає проблема інвестиційного забезпечення розширеного відтворення виробництва, створення на інноваційній основі нових виробничих потужностей, що вимагає додаткових зусиль щодо пошуку та залучення коштів, їх раціонального використання, підвищення ефективності капіталовкладень.

Ефективність інвестування в будь-який регіон, галузь економіки, підприємство багато в чому залежить від того, які загалом умови створені для підприємницької діяльності, який рівень інвестиційної привабливості в регіоні, де знаходиться об'єкт інвестування. Звідси одним із напрямків залучення інвестицій у розвиток виробництв певних регіонів чи галузей економіки є підвищення їх інвестиційної привабливості.

Оцінювання інвестиційної привабливості регіонів країни надає важливу інформацію для вітчизняних та зарубіжних інвесторів щодо напрямків вкладання капіталу, підвищує рівень інформаційної забезпеченості під час прийняття важливих інвестиційних рішень. Інформація щодо інвестиційної привабливості регіону, факторів, що її формують, дозволяє з одного боку визначитись з необхідністю та шляхами її підвищення для залучення потенційних інвесторів, з другого – розробити інвестиційну стратегію та приймати важливі рішення відносно реалізації інвестиційних проектів і програм соціально-економічного розвитку регіонів.

Інвестиційна привабливість регіонів – це інтегральна характеристика окремих регіонів країни з позицій інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливостей залучення фінансових ресурсів та врахування ряду інших факторів, які суттєво впливають на формування дохідності інвестицій і мінімізацію інвестиційних ризиків [1].

Проблема достовірної оцінки інвестиційної привабливості об'єктів інвестування - регіонів, галузей, підприємств – пов'язана з пошуком найбільш ефективних підходів, раціональних схем і критеріїв оцінки, з визначенням найбільш значимих факторів і т. ін., що дозволяє отримати комплексну характеристику об'єкта інвестування і забезпечити інвесторів необхідною інформацією щодо доцільності вкладення капіталу у той чи інший об'єкт дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінці інвестиційної привабливості регіонів, галузей економіки, виробничих підприємств присвятили свої наукові праці такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Асаул А. В., Бланк І. А., Буткевич С. К., Гапак Н. М., Гомельська В. В., Васильєва Т. А., Винниченко Н.В., Гриценко Л.Л., Данилов А. І., Іванов С. В., Іванова Н. Ю., Кузьменко В. В., Мамуль Л. О., Онищенко О. А., Стеченко В. М., Хмарська І. В., Чернявська Т. А. та інші, які зробили вагомий внесок у розвиток теоретичних основ оцінки інвестиційної привабливості об'єктів інвестування,

визначили вплив ряду факторів на формування їх інвестиційного потенціалу, забезпечення умов його збереження та нарощування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існуючі методики оцінки інвестиційної привабливості регіонів потребують подальшого свого вдосконалення, врахування ряду факторів, які надають більш повну характеристику регіону з точки зору доцільності вкладення капіталу, що забезпечує інвестора необхідною інформацією відносно умов інвестування в об'єкти конкретного регіону, який досліджується. Вказаний підхід, крім регіональних досліджень, потребує зосередження уваги та зусиль на галузевій складовій інвестиційної привабливості, що більш повно розкриває умови підприємницької діяльності у визначеній сфері вкладення капіталу.

Метою статті є дослідження можливостей врахування галузевої складової в оцінці інвестиційної привабливості регіону на прикладі рекреаційної сфери як об'єкта вкладення капіталу.

Виклад основного матеріалу. Існують різні методи оцінки інвестиційної привабливості регіонів, які базуються на різних підходах, враховують безліч різноманітних факторів, показників, мають свої особливості, акцентують увагу на певних аспектах і характеристиках регіону, але на сьогодні відсутня єдина загальноприйнята методика, яка б задовольняла потреби інвесторів, давала вичерпну інформацію щодо доцільності вкладення капіталу в об'єкти інвестування конкретного регіону.

Існуючі підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіонів базуються на даних, одержаних на момент проведення досліджень, і стосуються узагальнених характеристик, які розкривають переваги, недоліки і загрози відносно реалізації інвестиційного процесу, що дозволяє в першому наближенні визначити доцільність вкладення капіталу в певний регіон, з урахуванням співвідношення факторів ризику та доходності.

Оцінка інвестиційної привабливості може проводитись за різними методиками, які залежно від глибини досліджень і поставленої мети можуть враховувати фактори впливу на макро-, мезо- або мікрорівні, що забезпечує комплексну оцінку всіх складових, які визначають інвестиційну привабливість певного об'єкта вкладення капіталу.

Аналіз існуючих методик показав, що за основоположну доцільно прийняти рейтингову методику Бланка І. О. [2], за якою інвестиційна привабливість регіонів розраховується як інтегральний показник на базі визначених п'яти груп синтетичних показників (рис. 1).

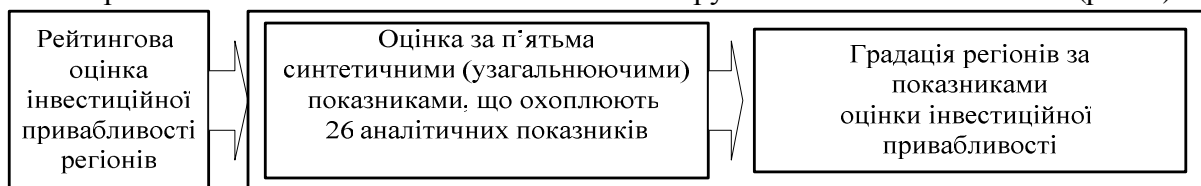

Рис. 1. Схема рейтингової оцінки інвестиційної привабливості регіонів (основоположна)

Методики оцінки інвестиційної привабливості регіонів, що ґрунтуються на рейтинговому підході, спрямовані на аналіз різних аспектів розвитку регіону та формування на їхній основі аналітичних показників і подальшу консолідацію їх у синтетичні показники за групами, на базі яких формується інтегральний показник [2; 7; 8].

Існують аналогічні методики, які дозволяють у першому наближенні оцінити інвестиційну привабливість регіону за певною кількістю різнопланових критеріїв (рис. 2)

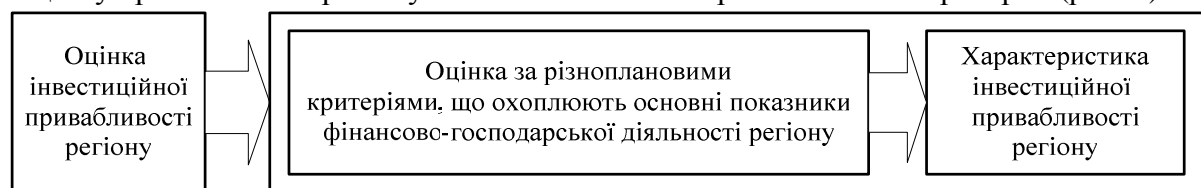

Рис. 2. Схема оцінки інвестиційної привабливості регіону за різноплановими критеріями

Як приклад, можна розглянути методику, в якій оцінюються фактори впливу за такими десятима групами показників: природно-ресурсний потенціал, демографічна ситуація, економічний потенціал, рівень економічного розвитку, економічна активність, рівень життя населення, стан регіональних фінансів, хід економічних реформ, політична орієнтація, стійкість і впливовість регіональних структур [8]. Відома також методика рейтингової оцінки інвестиційної привабливості регіонів, де використані найважливіші фактори економічного розвитку регіону, такі як показники ринкової і фінансової інфраструктури та стану людських ресурсів. У цій методиці застосовується математична модель і методика обробки статистичних даних “Інституту реформ” [7]. Вказана методика дозволяє провести ранжування регіонів за рівнем інвестиційної привабливості і виявити потенційно привабливі регіони інвестування.

Заслуговує на увагу методика оцінки інвестиційної привабливості міст та районів України, яка ілюструє загальний рейтинг інвестиційної привабливості регіонів, розроблена науковими співробітниками Київського економічного інституту. Методика враховує незалежний вплив чотирьох груп факторів: економічну групу, інфраструктурну, зовнішньо-економічну та групу трудових ресурсів (рис. 3).

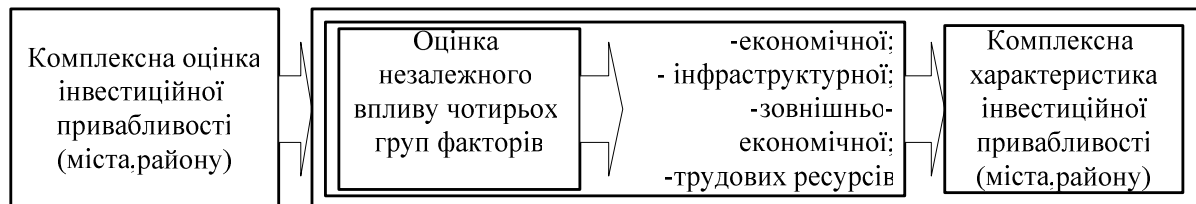

Рис. 3. Схема комплексної оцінки інвестиційної привабливості (міста, району)

Методика розрахована на комплексну оцінку інвестиційної привабливості міста або району, оскільки включає як економічні, так і неекономічні фактори.

За результатами досліджень розроблена карта інвестиційної привабливості України, яка показує загальний рейтинг інвестиційної привабливості регіонів.

Аналогічним схемам, які формалізують загальний підхід до оцінки інвестиційної привабливості регіонів за різноплановими показниками, відповідають методики, розроблені такими вченими, як: Д. М. Стеченко, С. С. Слава, Г. Грін, С. П. Сонько, В. В. Кухішов, В. І. Мустофін та інші [12; 13; 14].

Подальший розвиток методичних підходів щодо оцінки інвестиційної привабливості регіонів привів до групування системи показників за напрямками, які характеризують інвестиційний потенціал регіону або його складові, ризики інвестування з можливими їх видами, інвестиційну активність або законодавчі умови інвестування.

Досить прийнятні результати можна отримати, використовуючи методику, розроблену Інститутом реформ. Згідно з цією методикою для оцінки рівня інвестиційної привабливості регіону використовуються показники, які характеризують інвестиційний потенціал регіону, і показники рівня ризику інвестування в регіоні (рис. 4) [16].

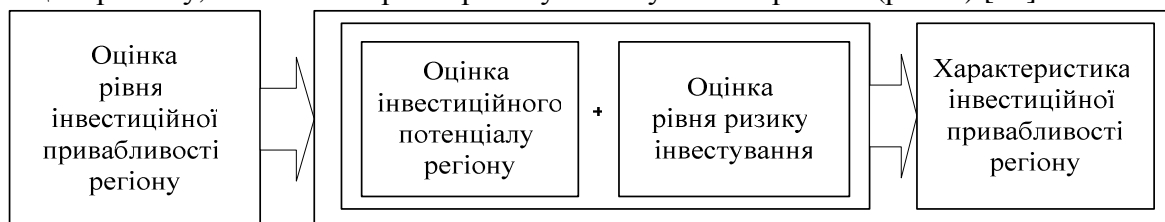

Рис. 4. Схема оцінки інвестиційної привабливості регіону з урахуванням інвестиційного потенціалу і ризику

Методика оцінки інвестиційної привабливості CAIB Securities включає фактор ризику і суттєво відрізняється від методики “Інституту реформ”. Рівень ризику, що врахо-

ується в цій методиці, характеризується показниками, що розділені на групи фінансових, політичних, законодавчих та економічних ризиків [15].

Викликає також зацікавленість методика рейтингової оцінки інвестиційної привабливості регіонів та міст України [19], за якою як складові інвестиційної привабливості прийняті дві характеристики: інвестиційний потенціал, який включає інноваційну та інфраструктурну складові, та інвестиційний ризик. Тобто оцінка проводиться за такою схемою (рис. 5).

Рис. 5. Схема рейтингової оцінки інвестиційної привабливості регіонів з урахуванням складових інвестиційного потенціалу і ризиків

Інвестиційний потенціал характеризує специфіку регіону та вплив об'єктивних територіальних особливостей на сталий розвиток і включає такі потенціали: споживчий, трудовий, технічний, фінансовий, інституційний, інноваційний, інфраструктурний, інтелектуальний. Оцінка інвестиційного ризику як якісної характеристики передбачає визначення вірогідності втрати інвестицій і доходу від них. Розрахунок інвестиційного ризику охоплює такі його види: економічний, фінансовий, соціальний, демографічний, екологічний, кримінальний.

Виходячи з того, що сукупність ризиків характеризує інвестиційний клімат від найнесприятливішого до найсприятливішого, інвестиційна привабливість багато в чому залежить від інвестиційного клімату. Тобто інвестиційна привабливість “поняття більш ємне”, ніж “інвестиційний клімат” і при її оцінці поряд з оцінкою інвестиційного клімату проводять оцінку і ряду інших факторів, таких як інвестиційний потенціал, рівень інвестиційної активності, оцінка законодавчих умов і т. ін.

Відома методика оцінки інвестиційної привабливості регіону, яка охоплює такі її складові як рівень інвестиційного потенціалу регіону, рівень некомерційних інвестиційних ризиків та рівень інвестиційної активності (рис. 6) [18].

Рис.6. Схема оцінки інвестиційної привабливості регіону з урахуванням ряду інвестиційних факторів

Що стосується оцінки рівня інвестиційної активності, то в першу чергу визначається концентрація і розподіл інвестиційного капіталу, темпи впровадження нових виробничих потужностей, обсяги прямих і портфельних інвестицій. Але інвестиційна активність як фактор не може характеризувати інвестиційну привабливість регіону і є певною характеристикою практичного використання наявного інвестиційного потенціалу, його можливостей, специфіки відтворення певних галузей економіки.

Вказана методика розглядає значну кількість показників за кожною складовою інвестиційної привабливості і в той же час не надає методів їх розрахунку, що створює проблеми її використання.

Відома також методика комплексної оцінки інвестиційної привабливості регіону, яка охоплює як складові три ключові підсистеми:

- інвестиційний потенціал регіону;

- інвестиційний ризик;
- законодавчі умови інвестиційної діяльності (рис. 7) [6].

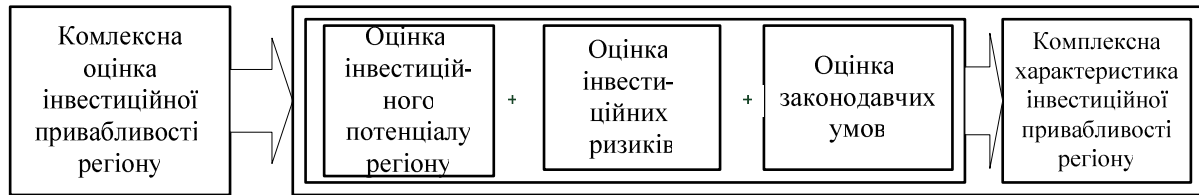

Рис. 7. Схема комплексної оцінки інвестиційної привабливості регіону

Вказана схема певною мірою перекликається з попередньою, якщо мати на увазі, що рівень інвестиційної активності багато в чому залежить від досконалості та стабільності правового поля (законодавчих умов інвестиційної діяльності).

Певною оригінальністю відзначається методика оцінки інтегрального рівня інвестиційної привабливості регіонів на основі інвестиційно-значущих показників за складовими його формування: виробничо-фінансовим потенціалом, соціально-економічним потенціалом, природно-ресурсним потенціалом та з урахуванням факторів, що негативно впливають на інвестиційний потенціал регіону (рис. 8) [7; 9].

Рис. 8. Схема визначення інтегрального рівня інвестиційної привабливості регіонів

Виходячи з того, що регіон не є ізольованою підсистемою у складі інших у системі загальнонаціонального економічного простору, оцінка його інвестиційної привабливості, особливо для зарубіжних інвесторів, на нашу думку, повинна враховувати і макроекономічні фактори (рис. 9).

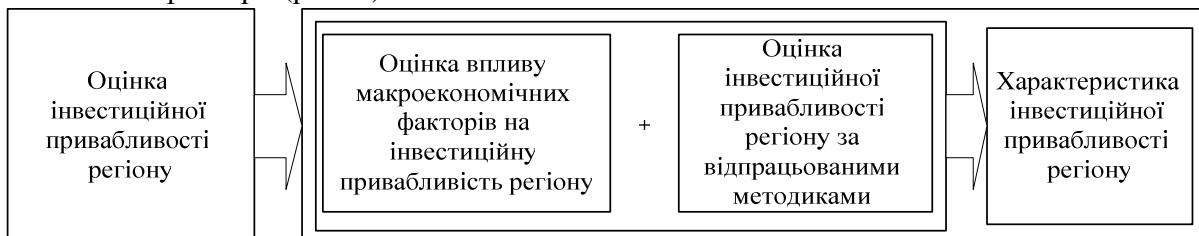

Рис. 9. Схема оцінки інвестиційної привабливості регіону з урахуванням макроекономічних факторів

Найбільш прийнятними для визначення інвестиційної привабливості регіону є методики, які включають галузевий аспект [15; 17]. Як правило, інвестора (вітчизняного чи зарубіжного) цікавить певний вид діяльності в регіоні, тому галузевий аспект дає більш конкретну відповідь стосовно умов та доцільності підприємницької діяльності у певній галузі регіону. Оцінка інвестиційної привабливості регіону з урахуванням галузевого аспекту проводиться за схемою (рис. 10).

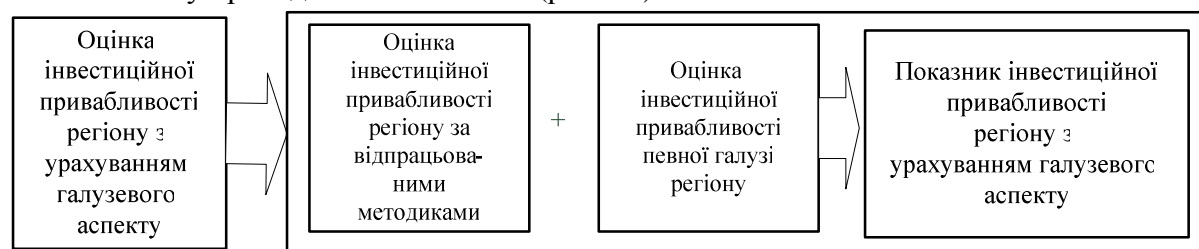

Рис. 10. Схема оцінки інвестиційної привабливості з урахуванням галузевого аспекту

Розглянуті методики реалізують рейтинговий підхід до оцінки інвестиційної привабливості. За результатами такої оцінки формується інтегральний показник, який показує місце регіону за рівнем інвестиційної привабливості серед інших регіонів країни.

Ряд інших методик, що реалізують описово-творчий підхід, оперують абсолютними показниками, з яких найбільш значущі експерт обирає з власних міркувань та формує на їх базі висновки щодо привабливості інвестиційного клімату в регіоні, який досліджується [5; 17; 22].

Деякі автори дають рекомендації щодо вибору груп показників для оцінки інвестиційної привабливості, але не пропонують методів їх розрахунку. Вказані методики не є уніфікованими, важко піддаються формалізації, результати аналізу громіздкі, що знижує ефективність їх застосування.

Проведений аналіз методик оцінки інвестиційної привабливості регіонів показав, що існує значна кількість їх різновидів, різних підходів та способів збору і обробки статистичної інформації, різних факторів та критеріїв їх економічної оцінки. Є певні спроби оцінки інвестиційної привабливості регіонів, які враховують в загальному результаті складову інвестиційної привабливості окремої галузі. При оцінці регіонів з урахуванням галузевого аспекту інвесторам надається інформація щодо доцільності капітальних вкладень у певну галузь регіону.

Для визначення інвестиційної привабливості регіонів за цільовим спрямуванням капітальних вкладень (наприклад, за певною галуззю або сферою діяльності) необхідно додатково визначитись з факторами впливу, їх значимістю, критеріями оцінки і т. ін., що передують вказаним дослідженням. Тобто повинна бути розроблена нова методика оцінки інвестиційної привабливості регіону, яка враховує специфіку досліджень, обумовлену особливостями конкретної галузі. Після проведених досліджень за розробленою методикою по кожній групі регіонів можуть бути надані рекомендації щодо доцільності інвестування за галузевими напрямками.

Оцінка інвестиційної привабливості регіону з урахуванням особливостей певної галузі має поетапний характер.

На першому етапі дослідження стосуються аналізу загальних умов підприємницької діяльності в конкретному регіоні, де плануються інвестиції, тобто оцінюється інвестиційна привабливість за відпрацьованими методиками, склад яких доповнюється певним переліком синтетичних показників, що стосуються специфіки галузі. Враховується також державна політика щодо спеціалізації розвитку регіону, використання його потенціалу та регіональних особливостей з метою забезпечення необхідних напрямків розвитку відповідно до визначених пріоритетів.

На другому етапі – досліджуються та враховуються особливості галузі, до якої відноситься об'єкт інвестування, специфічні умови ведення бізнесу.

Остаточна оцінка регіонів та їх групування за рівнем інвестиційної привабливості конкретної галузі здійснюється шляхом поєднання двох груп показників – оцінки загальних умов підприємницької діяльності в регіоні та оцінки специфічних умов галузі в єдиний інтегральний показник ведення бізнесу у певній галузі.

Базуючись на вказаному підході, схема оцінки інвестиційної привабливості регіону з урахуванням специфіки рекреаційної сфери має вигляд (рис.11).

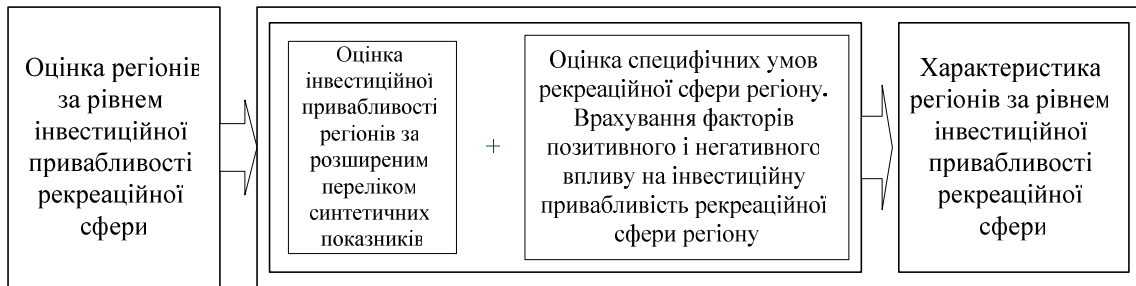

Рис. 11. Схема оцінки інвестиційної привабливості регіонів з урахуванням специфіки рекреаційної сфери

Що стосується першого етапу досліджень стосовно оцінки загальних умов підприємницької діяльності в регіоні, то за базові приймаються п'ять синтетичних (узагальнених) показників інвестиційної привабливості регіонів [2]:

- рівень загальноекономічного розвитку регіону;
- рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону;
- демографічна характеристика регіону;
- рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону;
- рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків, які доповнюються, враховуючи визначений напрям досліджень, такими показниками:
 - характеристика географічного розташування регіону;
 - рівень розвитку транспортної мережі регіону.

Для визначення додаткових синтетичних показників використовуються такі аналітичні показники:

1. При оцінці характеристики географічного розташування регіону:
 - а) віддаленість від столичного регіону;
 - б) наявність спільних кордонів з зарубіжними країнами;
 - в) протяжність спільних кордонів з зарубіжними країнами;
 - г) кількість країн, з якими межує регіон;
 - д) наявність у регіоні морського кордону.
2. При оцінці рівня розвитку транспортної мережі регіону:
 - а) наявність міжнародних транспортних коридорів;
 - б) розвиненість мережі залізниць (густота залізниць на 1000 кв. км території);
 - в) розвиненість мережі автомобільних шляхів з твердим покриттям (густота автомобільних шляхів на 1000 кв. км території);
 - г) наявність авіаційних ліній у регіоні та авіаційних сполучень з зарубіжними країнами;
 - д) наявність та розвиненість водних шляхів.

Перелік аналітичних показників для перших п'яти синтетичних (узагальнених) викладений у відповідній літературі [2].

На основі кількісної оцінки семи розглянутих синтетичних показників, може бути розрахований інтегральний показник оцінки інвестиційної привабливості регіонів України. При цьому враховується, що окремі синтетичні показники відіграють різну роль у прийнятті інвестиційних рішень.

Методом експертних оцінок визначена значимість кожного базового синтетичного показника, з урахуванням додаткових, у сукупній оцінці інвестиційної привабливості регіонів:

- рівень загальноекономічного розвитку регіону – 15 %
- рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону – 15 %
- демографічна характеристика регіону – 10 %
- рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону – 15 %
- рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків – 25 %

- характеристика географічного розташування регіону – 10 %
- рівень розвитку транспортної мережі регіону – 10 %

Розрахунок інтегрального показника оцінки інвестиційної привабливості регіону, що ґрунтується на розширеному переліку синтетичних показників здійснюється на основі визначення суми їх кількісних характеристик помножених на їх значимість (у відсотках). За даними розрахованого інтегрального показника визначається конкретне місце регіону за рівнем інвестиційної привабливості серед загальної кількості регіонів.

На другому етапі оцінюються специфічні умови функціонування і розвитку рекреаційної сфери регіону, знаходиться сума балів, які характеризують дію факторів позитивного та негативного впливу на діяльність рекреаційної сфери регіону, що дозволяє визначити регіони з привабливими умовами вкладення капіталу в підприємства рекреаційної сфери.

1. Фактори позитивного впливу на рекреаційну сферу регіону (табл. 1-8).

Таблиця 1

Наявність та рівень значущості об'єктів природно-заповідного фонду території регіону

Характеристика об'єктів	Бальна оцінка
Наявність об'єктів світового значення	3
Наявність об'єктів загальнодержавного значення	2
Наявність об'єктів місцевого значення	1
Відсутність значущих об'єктів	0

Таблиця 2

Частка площі природоохоронних об'єктів та територій від загальної території регіону

Кількісна характеристика	Бальна оцінка
Менше 3%	1
Від 3 до 5%	2
Більше 5%	3

Таблиця 3

Забезпеченість території регіону водними рекреаційними ресурсами

Характеристика забезпеченості	Бальна оцінка
Території, що мають водойми з обмеженими властивостями рекреаційного використання	1
Території, що мають відкриті водойми, придатні для сплавляння на байдарках і каное та купання	2
Території, що мають великі незабруднені водойми, придатні для всіх видів водного спорту, туризму та відпочинку	3

Таблиця 4

Наявність та освоєння родовищ лікувальних мінеральних вод

Характеристика забезпеченості родовищами лікувальних мінеральних вод	Бальна оцінка
Наявність освоєних родовищ, що експлуатуються	2
Наявність родовищ мінеральних вод, які мають потенціал використання	1
Наявність родовищ мінеральних вод не визначена	0

Таблиця 5

Забезпеченість території регіону санаторно-курортними (оздоровчими) закладами

Забезпеченість оздоровчими закладами, %	Бальна оцінка
Заклади відсутні	0
Менше 50	1
В межах 50 - 85	2
Понад 85	3

Таблиця 6

Комфортність кліматичних умов регіону

Характеристика кліматичних умов	Бальна оцінка
Комфортні	2
Задовільні	1
Некомфортні	0

Таблиця 7

Наповнення території регіону суспільно-історичними та рекреаційно-туристичними ресурсами

Наявність певних суспільно-історичних та рекреаційно-туристичних ресурсів	Бальна оцінка
Архітектурно-історичні	1
Біосоціальні	2
Подієві	3
Архітектурно-історичні та біосоціальні	4
Архітектурно-історичні та подієві	5
Архітектурно-історичні біосоціальні та подієві	6

Таблиця 8

Пріоритетність рекреаційної галузі для розвитку економіки регіону

Пріоритетність галузі	Бальна оцінка
Наявність у переліку пріоритетних	5
На рівні інших базових галузей	3
Відсутня у переліку пріоритетних	0

2. Фактори негативного впливу на рекреаційну сферу регіону (табл. 9-13).

Таблиця 9

Рівень екологічного забруднення території регіону

Рівень забруднення	Бальна оцінка
Високий	5
Підвищений	4
Середній	3
Знижений	2
Низький	1
Екологічно чиста територія	0

Таблиця 10

Частка території регіону, непридатна для рекреаційного використання

Площа території у % до загальної	Бальна оцінка
до 10	0
10-30	1
30-50	2
50-70	3
70-90	4
понад 90	5

Таблиця 11

Рівень фізичного та морального зносу основних фондів підприємств рекреаційної інфраструктури, рекреаційних об'єктів та рівень занедбаності (неупорядкованості) рекреаційних територій

Рівень зносу основних фондів (неупорядкованості територій)	Бальна оцінка
Незначний	1
Середній	3
Великий	5

Таблиця 12

Наявність у регіоні інших більш прибуткових та привабливіших порівняно з рекреаційною сферою галузей економіки

Прибутковість рекреаційної галузі відносно інших у регіоні	Бальна оцінка
Наявність більш прибуткових галузей у регіоні	5
Прибутковість інших галузей на рівні рекреаційної	3
Відсутність більш прибуткових галузей	0

Таблиця 13

Наявність регіонального кадрового резерву для залучення у рекреаційну сферу

Характеристика кадрового забезпечення	Бальна оцінка
Кадри відсутні	5
наявність 50 % від потреби	3
наявність необхідної кількості кадрів	0

Остаточна оцінка інвестиційної привабливості регіону з урахуванням рекреаційної сфери визначається сумарним значенням інтегральної оцінки, яка одержана на першому та другому етапах досліджень, що дозволяє здійснити відповідне ранжування регіонів.

Формула для інтегральної оцінки інвестиційної привабливості регіону, що враховує галузевий аспект, включає власне синтетичні показники інвестиційної привабливості регіону, доповнені переліком показників, що опосередковано враховують особливості підприємницької діяльності в регіоні, які визначаються за базовими методиками, та відповідні показники, обумовлені специфікою галузі.

З метою сумірності результатів кількісних характеристик інвестиційної привабливості регіону і галузі під час формування єдиного інтегрального показника результати бальної оцінки факторів позитивного і негативного впливу будемо враховувати у співвідношенні їх алгебраїчної суми до суми їх модулів. Вказаний підхід, крім порівнянності результатів, знижує певним чином суб'єктивний фактор бальної оцінки.

Таким чином, формула для визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону з урахуванням галузевого аспекту має вигляд (1)

$$III_p^2 = \sum_{j=1}^m \frac{\sum_{i=1}^n R_{ijk}}{n_1} D_j + \frac{\sum_{p=1}^S Y_p^+ - \sum_{p=1}^S Y_g^H}{\sum_{p=1}^S Y_p^+ + \sum_{p=1}^S Y_g^H}, \quad (1)$$

де III_p^2 – інтегральний показник інвестиційної привабливості регіону з урахуванням галузевого аспекту;

R_{ijk} – рейтинг k-го регіону за i-м аналітичним показником; j-ї узагальнюючої групи;

n – кількість аналітичних показників у j – й групі узагальнюючих показників;

k = 1, 2 ... N,

де N – кількість регіонів;

D_j – значення (у частках одиниці) відповідного узагальнюючого показника;

Y_p^+ – бальна оцінка p-го фактора позитивного впливу на інвестиційну привабливість рекреаційної сфери;

Y_q^H – бальна оцінка q-го фактора негативного впливу на інвестиційну привабливість рекреаційної сфери;

S, W – загальна кількість відповідно позитивних і негативних факторів впливу.

Результати розрахунків заносяться в таблицю 14, де здійснюється ранжування регіонів за рівнем інвестиційної привабливості з урахуванням рекреаційної сфери.

Таблиця 14

Ранжування регіонів за рівнем інвестиційної привабливості з урахуванням рекреаційної сфери

№ п/п	Назва регіону	Оцінка інвестиційної привабливості регіону за розширеним переліком показників	Оцінка показників інвестиційної привабливості галузі		Сумарне значення інтегральної оцінки	Ранжування регіонів
			Позитивного впливу	Негативного впливу		
1	2	3	4	5	6	7

Наступна схема розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону з урахуванням галузевого аспекту, а саме рекреаційної сфери, ґрунтується на описово-творчому підході і має вигляд (рис. 12).

Рис.12. Схема оцінки інвестиційної привабливості регіону з урахуванням галузевого аспекту

Розрахунок показника інвестиційної привабливості регіону з урахуванням галузевого аспекту (III_p^z) може бути здійснений за формулою (2)

$$III_p^z = III_z \{X_1\} + IA_z \{X_2\} + IP_z \{X_3\} + G_{III}, \tag{2}$$

де III_z – інвестиційний потенціал галузі;

$\{X_1\}$ – множина показників, що характеризують окремі потенціали галузі як складові сукупного інвестиційного потенціалу (фінансовий, інноваційний, інфраструктурний, трудовий, споживчий, технічний, інституційний, інтелектуальний);

IA_z – інвестиційна активність галузі;

$\{X_2\}$ – множина показників, що характеризують інвестиційну активність галузі (коефіцієнт оновлення основних фондів підприємств галузі, обсяг інвестицій у розвиток підприємств галузі, кількість інвестиційно-активних підприємств галузі, обсяг інвестицій в основний капітал, спрямований на охорону навколишнього середовища і раціональне використання природних ресурсів, темпи нарощування випуску товарів та послуги у % до попереднього року);

IP – інвестиційний ризик галузі;

$\{X_3\}$ – множина показників, що характеризують окремі ризики як складові сукупного інвестиційного ризику галузі (екологічний, кримінальний, демографічний, екологічний);

G_{III} – складова інвестиційної привабливості галузі, що визначається величиною впливу (прямого чи опосередкованого) інвестиційної привабливості регіону;

$$G_{\text{ІІІ}} = \text{ІІІ}_p * K_{\text{СП}}, \quad (3)$$

де ІІІ_p – показник інвестиційної привабливості регіону;

$K_{\text{СП}}$ – коефіцієнт, що визначає ступінь впливу інвестиційної привабливості регіону на інвестиційну привабливість галузі.

Кількісне значення вказаного коефіцієнта, через відсутність спеціальних досліджень може бути встановлено експертним шляхом.

До теперішнього часу вивчення позитивного впливу показника інвестиційної привабливості регіону на показник інвестиційної привабливості галузі не було предметом дослідження. Під час взаємодії ряду факторів як складових елементів, що визначають інвестиційну привабливість системи “регіон - галузь”, слід очікувати певний синергічний ефект, який виявляється у сукупному, більш високому результаті, який характеризує інвестиційну привабливість регіону з урахування галузевого аспекту.

Висновки і пропозиції. Аналіз існуючих методів оцінки інвестиційної привабливості регіонів показує, що найбільш поширеними є ті, які базуються на рейтинговому підході до обробки даних і враховують в якості складових: інвестиційний клімат, інвестиційний потенціал та законодавчі умови інвестиційної діяльності.

Методи оцінки інвестиційної привабливості регіонів та інших об’єктів інвестування дозволяють охарактеризувати умови та ефективність вкладення капіталу в різні об’єкти, визначити напрями пріоритетного інвестування й економічного розвитку, цілеспрямовано впливати на інвестиційну політику в країні.

Проблема створення універсальної методики оцінки інвестиційної привабливості об’єктів інвестування, пов’язана з необхідністю врахування значної кількості факторів впливу, специфіки умов інвестування та особливостей самого об’єкта, що викликає необхідність розробки спеціальних методик для визначення інвестиційної привабливості конкретного об’єкта інвестування.

Розроблені методики рейтингової оцінки регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості рекреаційної сфери дозволяють визначити регіони, інвестування у рекреаційну сферу яких є найбільш ефективним.

Список використаних джерел

1. Асаул А. В. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов / А. В. Асаул // Региональная экономика. – 2004. – № 2. – С. 53-62.
2. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К., 1995. – 448 с.
3. Бутко М. Сучасна проблематика оцінки інвестиційної привабливості регіону / М. Бутко, С. Зеленський, О. Акименко // Економіка України. – 2005. – № 11. – С. 30-37.
4. Буткевич С. А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики / С. А. Буткевич. – К.: Изд-во Европ. ун.-та, 2003. – 251 с.
5. Гапак Н. М. Законодавчі чинники формування інвестиційної політики як складової бізнесового клімату / Н. М. Гапак // Региональная экономика. – 2003. – № 3. – С. 71-76.
6. Гомельська В. В. Організаційно-економічні аспекти поліпшення інвестиційного клімату регіону / В. В. Гомельська // Региональная экономика. – 2003. – № 3. – С. 62-70.
7. Дацишин М. Інвестиційний рейтинг регіонів України за підсумками 2003 року / М. Дацишин // Приорітети. – 2004. – № 9 (15). – С. 25-33.
8. Експерт. – 2006. – 18-24 декабря (№ 49).
9. Иванов С. В. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіону / С. В. Иванов // Экономика: проблемы теории та практики: зб. наук. пр. – 2004. – Т. 2. № 192. – С. 626-632.
10. Иванов С. В. Визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості регіонів України / С. В. Иванов // Экономика: проблемы теории та практики: зб. наук. пр. – 2004. – Т. 3. № 194. – С. 705-710.

11. Інвестиційний рейтинг регіонів України у 2002 році. – К.: Недержавний аналітичний центр інституту реформ, 2003. – 52 с.
12. Крейдич І. До питання про інвестиційну привабливість регіонів / І. Крейдич // Економіст. – 2001. – № 9. – С. 46-48.
13. Кузьменко В. В. Инвестиционная привлекательность в системе региональной экономической политики / В. В. Кузьменко, Е. А. Милованова, Т. В. Кузьменко // Региональная экономика: теория и практика. – 2007. – № 2 (41).
14. Маруль Л. О. Нові методичні підходи до аналізу інвестиційної привабливості регіонів / Л. О. Маруль, Т. А. Чернявська // Вісник економічної науки України. – 2005. – № 1 (7). – С. 83-89.
15. Онищенко О. А. Методика оцінки інвестиційної привабливості регіонів: теоретичний аспект / О. А. Онищенко // Економіка і регіон. – № 1. – С. 105-107.
16. Петіна Л. В. Інвестиційна привабливість сільського господарства південного регіону України / Л. В. Петіна // Бізнес-навігатор. – 2010. – № 3 (20). – С. 10-13.
17. Слава С. С. Місцевий економічний розвиток: сучасні концепції та методи. Вибірковий огляд досвіду США в контексті умов України / С. С. Слава, Г. Грін.- Ужгород: Мистецька лінія, 2000. – 236 с.
18. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил та регіоналістика: навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Вікар, 2002. – 374 с.
19. Сонько С. П. Ринок і регіоналістика: навч. посіб. / С. П. Сонько. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Ніка-Центр, 2002. – 395 с.
20. Хмарська І. В. Проблеми формування та оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України / І. В. Хмарська // Регіональна економіка. – 2003. – № 3. – С. 138-146.
21. Шабардіна Ю. В. Рекреаційний потенціал як складова продуктивних сил регіонального економічного простору: автореферат дис. ... канд. екон. наук / Ю. В. Шабардіна. – Чернігів, 2011. – 19 с.
22. Школа І. М. Економічний потенціал регіону: пріоритети використання: монографія / І. М. Школа, Т. М. Ореховська, І. Д. Козменко та ін.; за ред. І. М. Школи. – Чернівці, 2003. – 464 с.
23. Штофер Г. А. Подходы к определению интегральных показателей развития региона / Г. А. Штофер // Доклад научно-практической конференции Таврического Национального Университета. ООО “Восточно-Крымская фондовая компания”. – Симферополь, 2004.